

www.turkishstudies.net/education

Turkish Studies - Educational Sciences

eISSN: 2667-5609

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

Sponsored by IBU

Aktif Yaşlanma Açısından Hayat Boyu Öğrenme: Üçüncü Yaş Üniversiteleri Lifelong Learning in Respect to Active Ageing: A Case of University of Third Age

Yasemin Çölgeçen* - Hasan Çölgeçen**

Abstract: Growing elderly population has led more researches to be conducted on the subject nowadays both in the world and Turkey. In the scope of active ageing, elderly population are not only encouraged contributing to employment but also to the subjects of health, education, and social life. Considering elderly people's education on this manner, the matter becomes more relevant. In the extent of lifelong learning, elderly people tend to do training services that attract them. Several countries have made revisions and build educational facilities on elderly people education. Subjects as language, religion, history, philosophy, music, and art thought targeting elderly people in Toulouse University in France. This university in France have inspired several countries in Europe and in the world. University of Third age, known as British model in the literature, was founded later in Cambridge in 1981. This study examines lifelong learning term with respect to active ageing. Document analysis method was used in the research. Descriptive approach, one of the comparative education approaches, was used. In this context, Universities of third age oriented on elderly people's education will be analyzed around the world. Frequently mentioned in the literature, French Model of University of Third Age and British Model University of Third Age will be investigated via samples of Comenius University and Melbourne University regarding their activities and structures. Refection University, founded in 2016 in Turkey, will be investigated lastly in this study. Thus, this study reveals both world and Turkish examples of the practices and becomes a guidance for steps to be followed and social policies.

Structured Abstract:Introduction: Today, factors such as the rapid developments in the field of medicine and technology, the discovery of new drugs and diagnostic methods, the development of preventive health services, the finding of cures for many deadly diseases have caused social, economic, cultural and demographic changes all over the world. With the decrease in fertility and mortality, life expectancy at birth has increased, the average life expectancy in the world and Turkey has increased and the elderly population has risen rapidly. With the rapid increase of the elderly population, the problems of the elderly have become more visible and new arrangements in social policies in this area have been required. In this context, active aging policies are developed by the World Health Organization and are increasingly important as the population gets older all over the world. Elderly education targeted within the scope of lifelong education is also among these policies. Lifelong learning has become one of the strategic goals of active aging due to the many benefits it provides to the elderly. When we evaluate these benefits, it first provides psychological well-being to the elderly. The old age period brings many problems such as problems in physical health, exit from the labour market, low income, loss of spouse and social status. In this respect, lifelong learning increases the self-confidence, satisfaction and quality of life of the elderly

* Dr. Öğr. Üyesi, Yalova Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
Asst. Prof. Dr., Yalova University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Social Work

ORCID 0000-0002-8989-9360

akarcayasemin@gmail.com

** Arş. Gör., Yalova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü
Res. Asst., Yalova University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Labour Economics and Industrial Relations

ORCID 0000-0002-3359-1092

hasancolgecen@gmail.com

Cite as/ Atıf: Çölgeçen.Y & Çölgeçen H. (2020). Aktif yaşlanma açısından hayat boyu öğrenme: üçüncü yaş üniversiteleri. *Turkish Studies-Educaiton*, 15(4), 2495-2511. <https://dx.doi.org/10.47423/TurkishStudies.44399>

Received/Geliş: 22 June/Haziran 2020

Accepted/Kabul: 27 August/Ağustos 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 30 August/Ağustos 2020

CC BY-NC 4.0

despite the negativities they have and increases the coping skills of the elderly individuals. In addition, preventing social exclusion and empowering the elderly are among the important benefits of lifelong learning.

Throughout the 20th century, formal education was “age-based” and its main aim was to prepare individuals at all levels (from primary school to university) for working life. However, since the end of the 20th century, learning with lifelong learning strategies has been considered as a process that people from all age groups should participate in, and the idea of Third Age Universities has emerged. In this context, universities have started to be established for the education of elderly individuals within the framework of formal education since the 1970s in the world. These universities were established in France in 1973 for the first time in Europe. The first Third Age University established in France has inspired other countries. Thus, such universities were established in many countries such as England, Portugal, Australia, Italy.

In this context, the subject of the study is to analyze Third Age Universities, which are opened for the education of elderly people in the world. The French Third Age University Model and the British Third Age University model, which are frequently mentioned in the literature, were examined. Comenius University and University of Melbourne are examined in terms of their activities and structure as examples of these models. In the last part of the study referred to Turkey's Tazelenme University was founded in 2016 and continues to operate its structure and activities. In this way, this study will reveal the models in the world and the practices in our country and will guide us about the steps to be taken in our country and the social policies to be implemented.

Method

Document analysis method was used in the research. Document review is a systematic process for reviewing or evaluating both printed and electronic material. Document analysis involves finding, selecting, interpreting and synthesizing the data contained in the documents. Descriptive approach, one of the comparative educational approaches, was used. In this context, the French Third Age University model, which is the first example of these universities, was examined and the British Third Age University, which constitutes another model, was evaluated. In the study, Comenius University in Bratislava, one of these universities, was examined as an example for the French model. As an example of the British model, Australian Third Age University in Melbourne is considered. In this context, examples in the world in terms of the old university of the third age in Turkey, which has been put into operation since 2016 Tazelenme University's training activities were examined.

Conclusion and Suggestions

It is observed that two models come to the fore especially within the framework of this application in the world and are modelled by many countries. These models are the French Model, which is the first example, and the UK Model, which was first implemented in 1981. Toulouse Third Age University is the first Third Age University established in France. In the French model, third-age universities serve under universities and education in France is under the responsibility of the state. In Toulouse third-age University, courses are taught through the university's lecturers. Course equipment, information and communication technologies are used in line with the facilities of the university. Thus, there is no need for additional financial resources for the facility, academic staff and equipment. For this reason, seniors enrolled in university pay only a nominal fee. Older individuals who want to enrol in Third Age University from rural areas in France have caused the birth of a new U3A type operating under main universities. Thus, it is aimed to increase the number of elderly people reached. Countries such as Belgium, Switzerland, Poland, Italy, Portugal, Spain and Canada, which took the French model as an example, started to provide these trainings three years later. One of the countries taking this model as an example is Slovakia. "Comenius University" in Bratislava started to provide education to the elderly in 1990 as the first third-age university inspired by the French model. The first Third Age University in England was established in Cambridge and opened in July 1981. This university differs according to the French model. There is no law governing senior education or lifelong learning in the UK. The state has little involvement in the British U3A movement, whether at the general or local level, and U3As are mostly independent association status. One of the main distinguishing features of British U3As is their independent activity and their anti-authority stance. Countries that adopt the British Model are countries such as Australia, New Zealand, and Iceland. Established in 1984, Australia Third Age University is one of the educational institutions established by modelling the British model. French and British U3A models are a product of certain socio-political factors. However, it is striking that besides all these differences, the French model and the British model have some common points. For example, both emphasize the concept of learning as an end in itself and reject the idea of qualifications or formal certificates. In this respect, students are not awarded a diploma after the completion of the education. In addition, the main goal in both models is to defend the rights of the elderly and to encourage active aging by increasing the quality of life.

The third age university in Turkey is encountered by the name ‘Refreshment University’. It was founded by Prof. Dr. İsmail Tufan under the umbrella of Antalya Akdeniz University in 2016, with the rapid increase of the elderly population, like the examples in the world, in order to enable elderly people to lead a more successful and healthy life. As of 2018, it continues its educational activities for the elderly in the campuses of 5 universities. The Refreshment University is similar to the French model in terms of being established within universities. However, the fact that the training activities are completely free of charge for the participants and that the trainers provide these activities on a voluntary basis is the distinguishing point from the French model. The common point of the refreshment university with the French and British model is that the concept of "learning" is a goal in terms of active aging and increasing the quality of life of the elderly. At the same time, it is similar to the French model in terms of providing education together with young people, thus ensuring intergenerational transmission. The lessons given also contain similarities with the models in the world. However, while the focus of the British model on activities more than academic courses constitutes the point that distinguishes it from the French model, it is seen that this is the case when the lesson plans are reviewed for the Refreshment University. Activities have started much later than in the old west, the third-age university education in Turkey has caused widespread enough to fail. Although it is aimed to increase the number of these universities, which were established only in certain city centres, they cannot reach the elderly people enough. In this respect, it lags behind both the French and the UK models.

In order to support active aging, activities of third-age universities should be supported within the scope of lifelong learning, based on examples from the world and practices in our country. And these activities should be promoted to the public in order for more individuals to participate. Third-age universities, which have started to be implemented late compared to western examples in our country, should be expanded especially in regions where the elderly population live, and they should be accessible for every individual.

Keywords: Social Policy, Lifelong Learning, Active Ageing, Elderly Education, University of Third Age, U3A, Tazelenme University

Öz: Günümüzde yaşlı nüfusun artması hem dünyada hem de Türkiye’de bu kesime yönelik çalışmaların yoğunlaşmasına neden olmuştur. Aktif yaşlanma kapsamında yaşlı bireyler yalnızca istihdama katılmaları açısından değil sağlık, eğitim, sosyal hayata katılma gibi konularda da teşvik edilmiş ve bu doğrultuda çalışmalar yürütülmüştür. Yaşlı bireylerin eğitimi bu açıdan değerlendirildiğinde çok önemli bir konuyu teşkil etmektedir. Hayat boyu öğrenme kapsamında yaşlı bireyler ilgisini çeken konularda eğitim hizmetlerine yönelmişlerdir. Birçok ülke, yaşlı bireylerin eğitimi hakkında düzenlemeler yapmış ve eğitim kurumları oluşturmuştur. “Üçüncü yaş üniversiteleri” de bu kapsamda kurulan bir kurumdur. Bu üniversiteler ilk olarak 1973 yılında Fransa’da ortaya çıkmıştır. Fransa’da Toulouse Üniversitesi bünyesinde yaşlılara yönelik dil, din, tarih, felsefe, müzik, sanat gibi birçok eğitim hizmeti verilmiştir. Fransa’da oluşturulan bu üniversite, diğer Avrupa ülkelerine ve Dünya’daki birçok ülkeye ilham kaynağı olmuştur. Daha sonra Cambridge’de 1981 yılında literatürde İngiliz modeli olarak bilinen “Üçüncü Yaş Üniversitesi” kurulmuştur. Bu çalışmada aktif yaşlanma kapsamında hayat boyu öğrenme kavramı değerlendirilmiştir. Araştırmada doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Karşılaştırmalı eğitim yaklaşımlarından tanımlayıcı yaklaşım kullanılmıştır. Bu kapsamda dünyada yaşlı bireylerin eğitimlerine yönelik açılan Üçüncü Yaş Üniversiteleri analiz edilmiştir. Burada literatürde sıkça değinilen Fransa Üçüncü Yaş Üniversitesi Modeli ve İngiliz Üçüncü Yaş Üniversitesi modeli incelenerek bu modellere örnek olarak Comenius Üniversitesi ve Melbourne Üniversitesi faaliyetleri ve yapısı açısından irdelenmiştir. Çalışmanın son kısmında ise Türkiye’de 2016 yılında kurulan ve faaliyetine devam eden Tazelenme Üniversitesi’nin yapısına ve faaliyetlerine değinilmiştir. Böylelikle bu çalışma dünyadaki modelleri ve ülkemizdeki uygulamaları gözler önüne sererek, bu konuda ülkemizde atılması gereken adımlar, uygulanması gereken sosyal politikalar hakkında bizlere yol gösterecektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Politika, Hayat Boyu Öğrenme, Aktif Yaşlanma, Yaşlı Eğitimi, Üçüncü Yaş Üniversitesi, Tazelenme Üniversitesi

Giriş

Günümüzde tıp ve teknoloji alanında meydana gelen hızlı gelişmeler, yeni ilaçların ve tanı yöntemlerinin keşfedilmesi, koruyucu sağlık hizmetlerinin gelişmesi, pek çok ölümcül hastalığa çare bulunması gibi etkenler bütün dünyada sosyal, ekonomik, kültürel ve demografik değişikliklere neden olmuştur. Doğurganlığın ve ölümlerin azalması ile doğumda beklenen yaşam süresi artmış, Dünyada ve

Türkiye’de ortalama yaşam süresi uzamış ve yaşlı nüfus hızla yükselmiştir. Yaşlı nüfustaki bu artış yaşlılık dönemi sorunlarına olan dikkati arttırmıştır. Bunun yanında modern yaşamın etkisiyle yaşam şekillerindeki değişim, kentleşme, aile yapısındaki değişim, teknolojik ilerleme, geleneksel yapıdaki değerlerin göz ardı edilmesi vb. etkenler en çok yaşlıları etkilemiş ve yaşlılara yönelik tutumlar zamanla değişmiş yaşlıların sosyal statüleri temelinden sarsılmıştır.

Yaşlı nüfusun hızla artması bu kesimin sorunlarını daha gözle görülür hale getirmiş ve sosyal politikalarda yeni düzenlemeleri gerektirmiştir. Yaşlanma sürecinin biyolojik, psikolojik, sosyal, ekonomik, kültürel ve toplumsal yönleri vardır ve bu alanlarda pek çok sorunla karşılaşmaktadır. Yaşlanma sürecindeki bireylerin sağlık, katılım ve güvenlik açısından geliştirilmesini hedefleyen aktif yaşlanma politikaları Dünya Sağlık Örgütü tarafından geliştirilen ve tüm dünyada nüfusun yaşlanması ile birlikte önemi gittikçe artan politikalardır (WHO, 2002). Hayat boyu eğitim kapsamında hedeflenen yaşlı eğitimi de bu politikalar arasında yer almaktadır. Dünyada 1970’li yıllardan itibaren örgün eğitim çerçevesinde yaşlı bireylerin eğitimleri için üniversiteler kurulmaya başlanmıştır (Formosa, 2019:3). “Üçüncü Yaş Üniversiteleri” olarak adlandırılan bu üniversiteler verdikleri eğitimlerle yaşlı bireylere hizmet sağlamaktadırlar. Bu üniversiteler Avrupa’da ilk defa 1973 yılında Fransa’da kurulmuştur (Kern, 2016: 123). Bu açıdan değerlendirildiğinde Fransa’da kurulan ilk Üçüncü Yaş Üniversitesi diğer ülkelere ilham kaynağı olmuştur. Böylelikle İngiltere, Portekiz, Avustralya, İtalya gibi birçok ülkede bu tip üniversiteler kurulmuştur.

Üçüncü yaş üniversiteleri yaşlı bireylere tarih, müzik, yabancı dil, felsefe, din ve genel kültür gibi birçok konuda eğitim hizmeti vermektedir. Bu konuların yanı sıra bu üniversiteler yaşlı bireylere yönelik düzenledikleri geziler, toplu yemekler ve doğa yürüyüşü gibi aktivitelerle sosyal hayata katılımlarını sağlamaktadır. Böylelikle yaşlı bireylerin toplumsal hayata güçlü bir şekilde bağlanmaları ve daha önce öğrenmeye vakit bulamadıkları konularda kendilerini geliştirmeleri sağlanmaktadır. Ayrıca üçüncü yaş üniversitelerinin yaşlıların yaşam kalitesini ve iyilik halini yükselttiğine dair alan yazında pek çok çalışma mevcuttur. Bu nedenlerle bu çalışmanın konusu aktif yaşlanmanın da amaçları arasında yer alan ve yaşlıların yaşam kalitesini yükseltmeyi hedefleyen “Üçüncü Yaş Üniversiteleri”dir. Araştırmada doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, hem basılı hem de elektronik materyalleri incelemek veya değerlendirmek için sistematik bir işlemdir. Doküman incelemesi dokümanlarda yer alan verilerin bulunmasını, seçilmesini, anlamlandırılmasını ve sentezlenmesini içermektedir (Özkan, 2019: 3-5). Karşılaştırmalı eğitim yaklaşımlarından tanımlayıcı yaklaşım kullanılmıştır. Bu kapsamda bu üniversitelerin ilk örneği olan Fransız Üçüncü Yaş Üniversitesi modeli incelenmiş ve sonrasında diğer bir modeli teşkil eden İngiliz Üçüncü Yaş Üniversitesi değerlendirilmiştir. Dünya’da iki modeli de örnek alan birçok üçüncü yaş üniversitesi vardır. Çalışmada bu üniversitelerden Bratislava’daki Comenius Üniversitesi, Fransız modeline örnek olarak incelenmiştir. İngiliz modeline örnek olarak ise Avustralya Melbourne Üçüncü Yaş Üniversitesi ele alınmıştır. Bu bağlamda dünyadaki eski örnekleri açısından Türkiye’de henüz 2016 yılından itibaren faaliyete geçirilmiş üçüncü yaş üniversitesi olan Tazelenme Üniversitesi’nin eğitim faaliyetlerini değerlendirmekte bu çalışmanın bir diğer konusudur.

Yaşlılık

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) yaşlılığı, yaş alınması ile meydana gelen ve çevresel etkenler, yaşam tarzı ve hastalık durumlarından güçlü bir şekilde etkilenilen bir süreç olarak ifade etmiştir. Yaşlılık, kişiye, kültüre, cinsiyete, ülkelere göre değişen bir terim olmakla birlikte Dünya Sağlık Örgütü yaşlılıkla ilgili kronolojik olarak kategoriler belirlemiştir. Buna göre, 45-59 yaş arası orta yaş, 60-74 yaş arası yaşlılık, 75-89 yaş arası ileri yaşlılık, 90 ve üstü ise ihtiyarlık olarak sınıflandırılmıştır (WHO, 1999: 10). Ancak 2017 yılında Dünya Sağlık Örgütü (2017) bu sınıflandırmayı güncellemiş ve yaşlılıkla ilgili yeni kategorileri yayınlamıştır. Buna göre 66-79 yaş arası orta yaş, 80-99 yaş arası yaşlı ve 100 ve üzeri yaş ise uzun ömürlü yaşlılar olarak ifade edilmiştir. Görüldüğü üzere yaşlılık durağan ve değişmeyen bir yaşam dönemi değildir (WHO, 2017).

Tarihi, antropolojik ve dini belgeler yaşlı insanların antik çağlarda takdir ve saygı gördüklerini gösterse de yaşanan yüzyılda hızlı teknolojik değişimler ve bunun sonucunda farklılaşan değerler neticesinde yaşlılara yönelik tepkiler genellikle hor görme, küçümseme ve aşağılayıcı tutumlar olagelmıştır (Erikson, 2018: 171). Toplumun yaşlılığı algılayışı zamanla değişmiş, yaşlılık dönemi işlevsizlik, güçsüzlük, yetersizlik, bağımlılık, yalnızlık ve hastalıkla eş tutulur hale gelmiş ve yaşlıların statüsü temelinden sarsılmıştır. Ancak yaşlılık bireylerin genetik özelliklerine, yaşam koşullarına, beslenme vb. durumlara göre daha erken ya da daha geç gerçekleşse de tüm insanlar için kaçınılmaz ve doğal bir süreçtir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2013: 2-3). Yaşlılık dönemi ile ilgili olumsuz önyargılara yapılan vurgular yaşlı bireylerin kendileri için bu olumsuz durumları benimsemelerine neden olabilmekte ve dolayısıyla yaşlılık dönemi sağlık sorunlarının yanında sosyal, psikolojik ve ekonomik pek çok sorunu da beraberinde getirebilmektedir.

Yaşlılık dönemine ait sorunlar günümüzde daha fazla dikkat çekmektedir. Bunun sebepleri arasında ilerleyen tıbbi ve teknolojik gelişmeler, koruyucu sağlık hizmetlerinin gelişmesi ve ölümcül pek çok hastalığa çare bulunması gibi etkenler neticesinde ortalama yaşam süresinin uzaması ve dünya nüfusunun hızla yaşlanması yer almaktadır. Tüm dünyada doğum oranlarındaki düşüş ve az önce belirtildiği üzere yaşam standartlarının iyileşmesi insan ömrünü uzatmış, yaşlı nüfusu da arttırmıştır. OECD 2018 yılı verilerine göre Dünya’da 65 yaş ve üzeri bireylerin toplam nüfusa oranı %8,92’dir. Ülkeler açısından değerlendirildiğinde en yüksek yaşlı oranı %28,14 ile Japonya’da bulunmaktadır. Kanada %17,16 ve Avustralya ise %15,66 ile çok yaşlı ülkeler arasında yerini almaktadır (<https://data.oecd.org>, 2018). AB İstatistik Ofisi’nin (Eurostat) 2019 yılı verilerine göre 65 ve daha yukarı yaştaki nüfus en fazla %22,8 ile İtalya’da bulunmaktadır. Bu oranı %22 ile Yunanistan ve %21,8 ile Portekiz takip etmektedir. Türkiye yaşlı nüfusu açısından Avrupa’daki 41 ülke içinde 40. Sırada yer almaktadır (<https://ec.europa.eu/eurostat/>, 2019). TÜİK (2019) verilerine göre Türkiye %9,1 oranında yaşlı nüfusa sahiptir. Bu oranın 2023’te %10,2, 2040 yılında %16,3 ve 2080 yılında ise %25,6 olacağı tahmin edilmektedir (<http://www.tuik.gov.tr>, 2019).

Bütün dünyada insanlar genel olarak daha uzun yaşamaktadır. Ancak uzun bir ömre sahip olmanın yaşamın ilerleyen döneminde yaşam kalitesini sağlamadan hiçbir anlamı olmayacağı aşikardır. Yaşam kalitesinin artırılması için tam bir iyilik halini sağlamak gerekmektedir. Yaşlılar açısından genel anlamda “iyilik hali” fiziksel iyilik hali, manevi iyilik hali, zihinsel iyilik hali, sosyal iyilik hali ve duygusal iyilik hali olmak üzere beş açıdan ele alınabilir. Fiziksel iyilik hali, yeterli düzeyde biyolojik sağlık koşullarına kavuşmak için bilinçli ve yeterli beslenme, fiziksel aktivite alışkanlıklarına sahip olma ve zararlı alışkanlıklardan uzak durmaktır. Manevi iyilik hali, yaşlılık döneminde kişinin yaşamında bir amacının olması, kendine ve çevresine faydalı olacak etkinliklerde bulunması ve güçlü etik ve ahlaki değerlere sahip olmasıdır. Zihinsel iyilik hali, zihnin sürekli öğrenmeye uyarılmasıdır. Sosyal iyilik hali yaşlı bireylerin çevresiyle ve toplumla iyi ilişkiler geliştirebilmesi ve sağlıklı bir etkileşim içerisinde olmasıdır. Duygusal iyilik hali ise duygusal açıdan dengede olabilmeyi başarmaktır (Kutsal, 2011).

Yaşlanan toplumların yaşlılara yönelik politikaları yaşam kalitesini arttırmayı hedeflemelidir. Yaşam kalitesini arttırmak için ise son dönemlerde çok fazla tartışılmaya ve konuşulmaya başlayan “aktif yaşlanma” kavramı ortaya çıkmıştır.

Aktif Yaşlanma

Yaşamın ilerleyen dönemlerinde aktif kalmanın yaşlı insanlar için pek çok faydası olduğu düşüncesi yaşlılık alanındaki çalışmalarda uzun bir geçmişe sahiptir. 1960’larda aktivite teorisyenleri başarılı yaşlanmanın orta yaşa özgü aktivite kalıpları ve değerlerinin korunmasına bağlı olduğunu ileri sürmüştür. Ancak yaşlılar orta yaş yaşam tarzına ayak uydurma noktasında yalnızca biyolojik engellerle karşılaşmaz, aynı zamanda içerisinde yaşadığı toplumun sosyal, ekonomik ve politik yapıları aktif bir yaşam tarzını kısıtlar niteliktedir. Bu açıdan bu bakış açısı başlangıçta beğeni toplamış olsa da sonraları gerçekçi olmamakla eleştirilmiştir (Formosa, 2019: 3; Diggs, 2008 :80)

İlk olarak 1990 yılların sonlarında Dünya Sağlık Örgütü tarafından geliştirilen Aktif yaşlanma kavramı “sağlıklı yaşlanma” kavramından daha kapsayıcı bir nitelik kazanmıştır. Aktif kelimesi ile yalnızca fiziksel olarak sağlıklı olmak ya da işgücüne katılabilmek yeteneği değil, sosyal, ekonomik, kültürel, manevi ve vatandaşlık görevlerini yerine getirme ve sürekli katılım ifade edilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü aktif yaşlanma kavramını tüm insanların yaşlandıkça kaliteli ve bağımsız yaşam ile sağlıklı bir yaşam beklentisini sürdürmek olarak tanımlamıştır. Bu bakımdan aktif yaşlanma yalnızca yaşlıları hedeflememekte, zayıf, engelli ve bakıma muhtaç olanlar da dahil olmak üzere tüm insanlar için sağlıklı yaşam beklentisini ve yaşam kalitesini uzatmayı hedeflemektedir (WHO, 2002: 12).

Aktif yaşlanma yaklaşımı yaşlı insanların insan haklarının tanınmasına ve Birleşmiş Milletler bağımsızlık, katılım, haysiyet, bakım ve kendini gerçekleştirme ilkelerine dayanmaktadır. Bu bakımdan hak temelli bir yaklaşım çerçevesinde yaşlıların aktif olarak hayatlarını sürdürmeleri açısından hükümetlere sorumluluk yüklemektedir. Aktif yaşlanma, 2002’de Madrid’de düzenlenen Dünya Nüfus Zirvesinde “yaşlı nüfusa sahip ülkeler, önleyici sağlık politikaları, sürekli öğrenme ve esnek çalışma programları aracılığıyla aktif yaşlanmayı teşvik etmelidir.” ifadesi ile yaşlılara yönelik sunulan sağlık politikaları ve sosyal politikaların temel amacı olarak onaylanmıştır (United Nations, 2002: 70). Sonrasında 2010 yılında Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyi Kararı ile 2012 yılının Avrupa Aktif Yaşlanma Yılı olması önerilmiştir ve 2012 yılına kadar aktif yaşlanma konusunda farkındalık oluşturma, bu alanda gerçekleştirilen iyi uygulamaların tespit edilmesi ve paylaşılması, karar alıcıların ve paydaşların aktif yaşlanmaya olanak sağlanması yönünde cesaretlendirilmesi amaçlanmıştır. Nitekim 2012’nin Avrupa Aktif Yaşlanma Yılı olarak ilan edilmesine kadarki süre boyunca Avrupa Birliği birçok çalışma yürütmüştür (European Commission, 2012; T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, 2011).

Yaşlanan ve yaşlanmakta olan ülkelerin politika hedefleri arasına giren aktif yaşlanma çerçevesinde ruhsal sağlığı ve sosyal sağlığı teşvik eden politikalar ve programlar, biyolojik sağlık durumunu geliştiren politikalar kadar önemlidir. Orijinal politika çerçevesinde, DSÖ (2002) aktif yaşlanmayı sağlık, katılım ve güvenliğin üç temeline dayandırmıştır (s. 12). Bu bakımdan sağlık temeli kapsamında sağlıklı kalmanın teşvik edilmesi, koruyucu yaklaşımların geliştirilmesi ve bağımsız bir yaşamın elde edilmesi açısından sağlık otoritelerine önemli görevler düşmektedir. Katılım ile ilgili olarak DSÖ, yaşlıların sosyo-ekonomik, eğitim, kültürel ve manevi faaliyetlere katılımları desteklendiğinde hem ücretli hem de ücretsiz faaliyetlerde topluma verimli bir katkı yaptıklarını savunmuştur. Bu açıdan istihdam, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler alanlarında katılımı teşvik etmek amacıyla politika yapımcıların aktif yaşlanma yaklaşımına uygun politikaları desteklemesi oldukça önemlidir. Son olarak yaşlıların güvenlik ihtiyaçlarını destekleme ve koruma noktasında yaşlıların eksik kaldığı konularda hükümetlerin üzerine düşen görevleri yerine getirmesi yaşlıların hayata aktif katılımı açısından son derece önemlidir.

Özellikle bu çalışmanın ana konusu olan hayat boyu öğrenme açısından ele alındığında, öğrenmenin yaşam kalitesini arttırmada oynayabileceği kilit rol akademisyenler ve politika yapımcılar tarafından kabul edildiği için, hayat boyu öğrenmenin aktif yaşlanma konusuna entegre edildiği görülmektedir. Yaygın yaşam boyu öğrenmeye sürekli katılım, yaşlı yetişkinlerin psikolojik refahını sürdürmeye, bağımsız bir yaşam sürdürmelerine ve yaşam kalitesini arttırmaya yardımcı olabilmektedir (Narushima and Diestelkamp, 2018: 651). Bu anlamda Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı/ Sosyal, Bölgesel ve Yenilikçi Politikalar Başkanlığı’nın yayınladığı 2012 Avrupa Aktif Yaşlanma ve Nesillerarası Dayanışma Yılı Hakkında Bilgi Notu raporunda Türkiye’de durumu değerlendirirken “yaşlıların temel bilgi ve deneyimlerinin ve aynı zamanda geliştirilmesini sağlamak amacıyla hayat boyu öğrenme kapsamında bu kesimi hedefleyen eğitim programları düzenlenmelidir” ifadesi yer almaktadır (T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, 2012: 9). Bu anlamda aktif yaşlanma açısından hayat boyu öğrenmenin desteklenmesi konusu çalışmanın devamında değerlendirilecektir.

Hayat Boyu Öğrenme

Hayat boyu öğrenme, okul sistemi içerisinde yer alan eğitim/öğretimi de kapsayan ancak bununla sınırlı kalmayarak yaş, sosyoekonomik durum, eğitim seviyesine bakılmaksızın yaşamın her

anında sürdürülebilir eğitim/öğretim faaliyetlerini ifade etmektedir. Bir insanın çocukluk ve gençlik döneminde elde ettiği bilgi birikimi ile yaşamını tamamlayabileceği düşüncesi artık kabul edilebilir bir durum değildir (Lengrand, 1975). Günden güne gerçekleşen teknolojik ilerlemeler sürekli öğrenmeyi gerekli kılmaktadır. Bunun yanında düşük eğitim seviyesinin ve cehaletin, yaşlandıkça insanlar arasında engelliliği ve ölüm riskini arttırdığı ve yüksek işsizlik oranına sebep olduğu bilinmektedir. Erken yaşta kazanılan eğitim ile hayat boyu öğrenme fırsatları bir araya getirildiğinde ise yaşlı bireylerin bağımsızlık kazanmalarına ve ihtiyaç duydukları beceri ve güveni geliştirmelerine yardımcı olur (OECD, 1998).

Hayat boyu öğrenme, yaşlılara sağladığı pek çok fayda sebebiyle aktif yaşlanmanın stratejik hedefleri arasında yer almaktadır. Bu faydaları değerlendirdiğimizde öncelikle yaşlılara psikolojik iyilik hali sağlamaktadır. Yaşlılık dönemi, fiziksel sağlıkta meydana gelen problemler, işgücü piyasasından çıkış, düşük gelir, eş kaybı ve sosyal statü kaybı gibi pek çok sorunu beraberinde getirmektedir. Bu açıdan hayat boyu öğrenme yaşlıların döneme özgü sahip oldukları olumsuzluklara karşın kendine güveni, tatmini ve yaşam kalitesini arttırmakta yaşlı bireylerin başa çıkma becerilerini arttırmaktadır. Hayat boyu öğrenmenin bir diğer faydası sosyal izolasyonu önlemesidir. Pek çok çalışmada yaşlıların sosyal izolasyon yaşadığı tespit edilmiştir. Hayat boyu öğrenme yaşlı bireylerin sosyal ağlarını genişletmekte ve topluma uyumlarını ve yaşam kalitelerini arttırmaktadır. Bir diğer fayda ise yaşlı bireylerin güçlenmesini sağlamasıdır. Hayat boyu öğrenme yaşlı bireylerin sosyal haklarını talep etmeleri ve sosyal değişim sağlamaları açısından yaşlıların gücünü arttırmaktadır (Farmosa, 2019: 7; Canatan ve Boz, 2019: 347). Hayat boyu öğrenme süreci yalnızca yaşlı bireylere fayda sağlamakla kalmaz aynı zamanda kuşaklararası öğrenme ve kültürel değerlerin aktarılmasını da sağlayarak gençlerin etkili öğrenme süreçlerini arttırabilir (WHO, 2002).

20. yüzyıl boyunca örgün eğitim “yaşa dayalı” idi ve temel amacı her düzeyde (ilkokuldan üniversiteye) bireyleri çalışma hayatına hazırlamaktı (Ballesteros et. Al., 2012: 145). Ancak 20. Yüzyılın sonlarından itibaren hayat boyu öğrenme stratejileri ile öğrenme her yaş grubundan insanın katılması gereken bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Hayat boyu öğrenme kavramından genellikle yaygın eğitim kavramı ile ifade edilen ve geleneksel okul sisteminin dışında kalan yerel yönetimlerce hazırlanan kurslar, işyerlerinde düzenlenen mesleki eğitim programları, sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirilen eğitim faaliyetleri vb. uygulamalar anlaşılmaktadır. Ancak 1973 yılında açıldığı ilk günden bu yana dünyada pek çok ülkede kurulan 3. yaş üniversiteleri (U3A) denilen üniversiteler hayat boyu öğrenme kavramını örgün eğitim programları içerisinde değerlendirilmesini sağlamıştır.

Üçüncü Yaş Üniversiteleri (U3A)

Üçüncü Yaş üniversiteleri (U3A), 60-65 yaş üzeri insanlara eğitim ve ilgili faaliyetler sağlayan organizasyonlardır. Tam zamanlı istihdamın bittiği ve “ikinci çağ” olarak bilinen aşamayı takip eden, yaşamının “üçüncü çağında” olan ve çoğu emekli olan insanlar bu organizasyonlara katılmaktadır (Farmosa, 2014: 43). Üçüncü Çağ’ın başlangıcı için yaygın olarak kabul edilen bir yaş eşiği olmasa da bu yaşam evresinin genellikle 60 yaşından itibaren başladığı düşünülmektedir (Midwinter, 2005:17). Dünya genelinde U3A’ların kurulması toplumların yaşlanması neticesinde gerçekleşmekte ve bu üniversiteler aktif yaşlanmanın stratejik hedefleri arasında yer almaktadır. Toplumların yaşlanması diğer bir değişle demografik yaşlanma genellikle olumsuz olarak algılanmış ve yaşlı insanlar toplum ve kamu mali bütçeleri üzerinde bir yük olarak kabul edilmiştir. Bu noktada aktif yaşlanmanın temel amaçları arasında yer alan eski nesil ile daha fazla dayanışma ve iş birliğine sahip kapsayıcı bir topluma ulaşmak için bir tutum değişikliği gerekmiştir. Bu açıdan Dünya genelinde U3A’ların hızlı gelişimi, eski toplumun modern toplum içindeki artan öneminin kanıtıdır (Swindell & Thompson, 1995: 418, Huang, 2006:825).

Üçüncü Çağ’ın ilk Üniversitesi (U3A) 1973 yılında Toulouse Üniversitesi’nde Pierre Vellas tarafından kurulmuştur (Kern, 2016: 123). Bu üniversite iki temel amaçla kurulmuştur. Bu amaçlar, emeklilik sonrası faaliyet göstermek isteyen yaşlı insanların beklentilerini karşılamak ve üniversite

öğrencilerinin, yaşlı öğrencilere ulaşmasını sağlamaktır. Böylelikle yaşlı öğrencileri, üniversiteye davet eden bir öğrenme kurumu oluşturarak bu iki hedef gerçekleştirilmek istenmiştir. İlk üçüncü yaş üniversitesi kurulduktan sonra bu iki temel hedef çerçevesinde amaçlarını genişletmiştir. Özetle bu yeni eğitim kuruluşunun amaçları, yaşlı insanların yaşam kalitesini yükseltmek, genç yaştaki bireylerle yakın ilişki içerisinde kalıcı bir eğitim programı gerçekleştirmek, gerontolojik araştırma programlarını koordine etmek ve en önemlisi de gerontolojide ilk ve kalıcı eğitim programlarını gerçekleştirmektir (Formosa, 2010: 115).

Pierre Vellas, diplomaya ya da sertifikaya öncelik veren bir üniversite kurmamıştır. Çünkü yaşlı bireyler yeniden işgücü piyasasına girmek istememektedirler. Diplomadan ziyade yaşlı bireyler öğrenime katılma ihtiyacı duymaktadırlar. Yaşlı bireyler daha önceki yaşamlarında zorunluluktan fırsat bulamadıkları bilgi ve becerileri edinmek için üçüncü yaş üniversitelerini tercih etmektedirler. Bu nedenlerle ilk olarak Fransa’da kurulan üçüncü yaş üniversiteleri zamanla diğer ülkelerde de faaliyet göstermeye başlamışlardır (Vellas, 2019: 20).

Fransa U3A Modeli “Toulouse Üçüncü Yaş Üniversitesi”

Toulouse U3A ilk olarak Toulouse Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi’nde gerontoloji (Yaşlanma Bilimi) alanında dersler vererek faaliyete geçmiştir. Dersler yalnızca o dönemin yasal emeklilik yaşının üzerindeki kişiler için verilmekteydi ve hafıza geliştirme, diyet ve genel sağlığı geliştiren faaliyetlere odaklanan konuları ele almaktaydı. İlk çalışma programının başarılı olmasıyla birlikte verilen dersler geliştirilerek daha fazla yaşlı yetişkine ulaşmak hedeflenilmiştir. Bu kurslar günümüzde “Toulouse Capitole” olarak adlandırılan Toulouse Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi’nde sürekli eğitim departmanının bir bölümünde gerçekleştirilmektedir (Vellas, 2019: 20).

Toulouse üçüncü yaş üniversitesinde dersler üniversitenin öğretim elemanları aracılığı ile verilmektedir. Ders ekipmanları, bilgi ve iletişim teknolojileri üniversitenin imkanları doğrultusunda kullanılmaktadır. Böylece tesis, akademik kadro ve ekipmanlar için ek finansal kaynağa ihtiyaç duyulmamaktadır. Sekreteryaya hizmetleri de diğer hizmetler gibi gönüllülük esasına dayalı yapılmaktadır. Bu nedenle U3A üyeleri sadece nominal bir ücret ödemektedirler. Derslere genel olarak ortalama 60 yaşlı yetişkin katılmaktadır. Üniversitede yabancı dil eğitimi, bilgi ve iletişim teknolojisi, tarih, felsefe, sanat, din, hukuk, ekonomi ve doğa bilimleri konularında eğitim verilmektedir. Her ders 1 saat 30 dakika sürmekte ve akademik yıl boyunca haftada iki kez olmak kaydıyla 42 hafta süresince yapılmaktadır. Bunun dışında bu üniversitede yaşlılara yönelik aylık rehberli tur programları düzenlenmektedir. Her tur için 110 euro katılım ücreti alınmaktadır. Bu tur programı bir Sanat Tarihi Profesörünün eşliğinde (sorumlu rehber) gerçekleşmektedir. Ayrıca sağlık eğitimi U3A üyeleri için çok önemli bir konudur. Toulouse U3A’nın Tıp Fakültesi ve üniversitenin öğretim hastaneleri ile güçlü bağlantıları vardır. Bu hastanelerden gelen öğretim üyeleri tarafından alzheimer ve demans gibi daha sonraki yaşamla ilgili önemli hastalıklar hakkında artan farkındalık konferansları düzenlenmektedir. U3A tarafından üyelerinin sağlıklı yaşamasına yardımcı olmak için özel fiziksel egzersizler ve spor eğitimleri de özel eğitmenler tarafından verilmektedir. Toulouse U3A her yıl üyelerine Polonya, Çin, Japonya ve Brezilya gibi çeşitli ülkelerde düzenlenen yıllık konferansında AIUTA (Uluslararası Üçüncü Yaş Üniversiteleri Birliği) heyetine katılma imkanı da sunmaktadır (Vellas, 2019: 21).

Kırsal alanlardan Üçüncü Yaş Üniversitesi’ne kaydolmak isteyen yaşlı bireyler, ana üniversitelere bağlı faaliyet gösteren yeni bir U3A türünün doğmasına neden olmuştur. Toulouse Üniversitesi’ne bağlı faaliyet gösteren Rodez U3A ve Orleans Üniversitesi ile birlikte çalışan Orleans U3A bu yeni türe örnek gösterilebilir. Rodez U3A (Serbest Zaman veya Boş Zaman Üniversitesi olarak da bilinir) kar amacı gütmeyen bir dernektir. Dernek yaşlılar için bilgiye erişimi kolaylaştırmanın yanı sıra, Rodez halkı ile Üniversite arasındaki sosyal bağlılığı arttırmak ve değişimi teşvik etmek amacıyla eğitim faaliyetleri yürütmektedir. Bu dernekler U3A’ların ağına bağlı olmasına rağmen, teoride yaştan bağımsız olarak herkese açıktır, ancak uygulamada üyelerinin çoğu 60 yaşın üzerindedir. Üçüncü Yaş Orleans Üniversitesi’nin adı 1977 yılında “Orleans’in Serbest Zaman Üniversitesi” (UFT) olarak

değiştirilmiş ve Orleans Üniversitesi Sanat ve Edebiyat Fakültesi'nin yaşam boyu eğitim programının bir parçası olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Bununla birlikte, Orleans UFT finansal açıdan bağımsızdır. Birbirine 200 km mesafede dokuz tane UFT bulunduğu için, UFT üyeleri farklı kasaba ve şehirlerdeki derslere katılabilirler. Bu durum, üyelerin çok çeşitli derslere erişmesine, kendi bölgesinde yaşamayan diğer üyelerle tanışmasına ve birlikte sabah gezileri yaparak sosyalleşmelerine imkan tanımaktadır (Vellas, 2019: 22).

İlk kurulan üçüncü yaş üniversitesinden ilham alan, Belçika, İsviçre, Polonya, İtalya, Portekiz, İspanya ve Kanada gibi ülkeler ise üç yıl sonra bu eğitimleri vermeye başlamıştır (Formosa, 2014: 44). Örneğin Portekiz'deki Üçüncü Çağ Üniversitelerinin ortaya çıkışı 1970'lerde gerçekleşmiştir. Fransız Modelinden etkilenen Portekiz üçüncü yaş üniversiteleri, yaşam boyu eğitim kapsamında yaşlı insanlara üniversiteler çatısı altında eğitim hizmeti vermektedir. Portekiz'de üçüncü yaş üniversitelerinin gelişimi daha çok 2000'li yıllardan sonra aktif yaşlanma kapsamında yasalarda yapılan düzenlemelerle hız kazanmıştır. Bu çerçevede üçüncü yaş üniversitelerinin sayıları artış göstermiş ve bu kapsamda verilen hizmetler daha geniş kitlelere yayılmıştır. Böylelikle yaşlı insanlar eğitime teşvik edilmiş ve yaşlıların toplumsal hayata kazandırılmaları sağlanmıştır (Veloso, 2017: 478-470). Fransız üçüncü yaş üniversitesinin bir örneği ise Comenius Üniversitesi'dir. Sonraki başlıkta ayrıntılı olarak bu üçüncü yaş üniversitesi anlatılacaktır.

Bratislava “Comenius Üniversitesi” Örneği

Üçüncü Yaş Üniversitelerine ilham veren Fransız modeli birçok Avrupa üniversitesinde uygulanmıştır. Bunlara bir örnek Bratislava'da yer alan Comenius Üniversitesi'ndeki Sürekli Eğitim Bölümü gösterilebilir. 1990 yılında kuruluşundan bu yana, Comenius Üniversitesi ana kampüsünde öğrenme programları düzenleyerek hizmet vermektedir. 1990 yılında 235 öğrenciden oluşan ilk grup ile eğitim faaliyetlerine başlamıştır. Üyelerinden hizmet karşılığında sembolik bir ücret talep etmektedir (<https://cdv.uniba.sk/>, 1990). 2005 yılında bağımsız olarak finanse edilen ve yönetilen U3A ofisi yeni inşa edilen Sürekli Eğitim Merkezine taşınmıştır. Comenius Üniversitesi Rektörü üçüncü yaş üniversitesinin başkanı olarak görev yapmaktadır. Bu nedenle rektör tüm Avrupa Birliği projelerinin imzalanmasından ve üçüncü yaş üniversitesinin tüm harcamalarından sorumludur. Sürekli Eğitim Merkezi Direktörü, U3A'nın çalışmalarının tüm sorumluluğunu sahiptir ancak bu sorumluluğu rektör adına üstlenir. U3A'nın müfredatı geleneksel akademik ve eğitimsel ilgi alanlarının yanında sağlık, kültürel ve boş zaman etkinliklerini de kapsamaktadır (Vellas, 2019: 22). U3A'nın çalışma programları Comenius Üniversitesi, Ekonomi Üniversitesi, Slovak Teknik Üniversitesi Bratislava Mimarlık Fakültesi ve Slovak Tarım Üniversitesi iş birliği ile hazırlanmaktadır. Öğretmenler arasında Comenius Üniversitesi ve diğer katılımcı üniversitelerin akademik ve bilimsel uzmanları, belirli alanlardan konuk öğretim görevlileri ve yurtdışından gelen öğretim görevlileri bulunmaktadır. Kayıt yaptıran öğrenciler eğitimin ilk yılı, bilim dallarının giriş niteliğinde olan ortak derslerini içeren kurslara kayıt olurlar. İkinci ve üçüncü eğitim yılında, öğrenciler tamamen seçtikleri çalışma dallarına odaklanırlar ve seçtikleri alanlarda kendilerini geliştirirler. Dersler 14 günde bir, iki saatlik sürelerle işlenen tek bir dersten oluşmaktadır. Burada verilen eğitim, lise mezunu 50 yaş üstü kişilere açıktır. Giriş için sınava ihtiyaç yoktur; öğrenciler sadece başvuru sırasına göre kaydedilir. Şu an U3A'nın yaklaşık 2000 öğrencisi vardır. Üç yıllık çalışmayı tamamladıktan sonra mezunlar, Comenius Üniversitesi Salonu'ndaki törende sertifikalarını alırlar (<https://cdv.uniba.sk/>, 1990).

Bratislava'daki Comenius Üçüncü yaş üniversitesinin hedefleri ise şunlardır:

- Yaşlıların eğitim hakkının sağlanmasına katkıda bulunmak
- Yaşlılar için yeni, kaliteli bir yaşam programı oluşturmak
- Değerli serbest zaman etkinlikleri yaratmaya yardımcı olmak
- Ufuklarının genişlemesine destek olmak, bilgiyi genişletmek, bilinmeyeniyi netleştirmek ve bilim ve toplum alanlarından en yeni bilgileri sağlamak
- Yaşlıların emeklilik sürecinde yeni sosyal hayatla baş etmelerine yardımcı olmak

Yaşlıların genel sağlığının sürekli iyileştirilmesine katkıda bulunmak ve psikolojik yaşlanmayı engellemeye yardımcı olmak (<https://cdv.uniba.sk/>, 1990).

İngiliz U3A Modeli: Sivil Toplum Kuruluşları Olarak Kayıtlı U3A'lar

1970'lerin sonlarında, Birleşik Krallık nüfusunda yaşlı insanların oranında önemli bir artış olacağını belirten resmi istatistik kurumunun yayınları çeşitli üniversitelerin yaşlı eğitimi bölümlerinde bulunan akademisyenler tarafından ilgiyle karşılanmış ve bu alanda yeni politikaların geliştirilmesi gerektiği düşünülerek çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda akademisyenlerin çalıştığı konulardan biri yaşlıların eğitimi konusu olmuştur. Bu noktada yaşlıların öğrenme fırsatlarına erişebilmeleri, daha sonraki yaşamda öğrenmeye teşvik eden politikalar üzerine çalışılması ve üçüncü çağda öğrenmeye daha fazla katılımı sağlayacak adımlar için hükümetten finansman talebinde bulunmuşlardır. Bu konudaki görüşlerinin temelinde, sosyal adalet ve yaşlı hakları ve yaşlı yetişkinlerin toplumsal refah için önemli bir kaynak olarak değerlendirilmesi yatmaktaydı (Percy, 2019: 33-34). Yaklaşık 10 yıl sonra İngiltere'deki ilk Üçüncü Yaş Üniversitesi Cambridge'de kurulmuş ve Temmuz 1981'de açılmıştır (Cheng, 2013: 2). Peter Laslett İngiltere'de kurulan bu üniversitenin kurucusu olarak bilinir. Kurulan bu üniversite Fransa modeline göre farklılıklar göstermektedir. Laslett'e göre "Üniversite, başkalarının öğrenmesine ve öğretmesine yardımcı olan bir grup insandan oluşacaktır. Öğretenler de öğrenecek ve öğrenenler de öğretecek." Bu görüş Avustralya, Yeni Zelanda, Güney Afrika ve diğer ülkelerde uygulanan İngiliz modelinin temelini oluşturmaktadır (Hebestreit, 2006: 4).

1990'ların sonunda, Birleşik Krallık 'ta ki U3A'nın yaklaşık 100.000 üyeyi kapsamaması ve faaliyetlerinin günümüzde artarak devam etmesi dikkat çekicidir. Bu üniversiteler yerel gruplar tarafından desteklenirken merkezi otoriteye karşı bağımsızlıklarını korumaktadır (Percy, 2019: 34). İngiltere'de 1990'ların sonunda yaşanan sosyal sorunlar bu dönüşüme katkıda bulunmuştur (Withnall, 2016: 470). Siyasi beceriksizlik, ekonomik istikrarsızlık, sosyal muhalefet ve entelektüel iflas gibi sorunlar, açık ve kendine güvenen bir misyon geliştiren U3A gibi bir organizasyonun büyümesi için verimli bir zemini oluşturmuştur. Devlet tarafından sağlanan ve devlet tarafından finanse edilen yetişkin eğitimi fırsatları ortadan kalktıkça, Üçüncü Yaş Üniversiteleri gelişim göstermiştir. Bununla birlikte, İngiliz U3A'ları ulusal bir temsilci organı olan "Üçüncü Yaş Vakfı" tarafından temsil edilmektedir. 1990'lı yılların başından bu yana geçen zamanda, yerel gruplar tarafından sağlanan üye sayılarındaki büyüme ve kademeli artışlar "Üçüncü Yaş Vakfının" temel gelirini büyük ölçüde artırmıştır. Ayrıca, Vakıf, genişlemeyi sürdürmek, hizmetlerini geliştirmek, idareyi profesyonelleştirmek ve yeterli sayıda ofis açmak için hayır kurumlarından, vakıflardan, Milli Piyango'dan, hükümetten ve hatta bir seyahat şirketinden önemli miktarlarda sabit vadeli bağışlar ve finansman elde eden bir dizi mali başarı da sağlamıştır. Ayrıca, vakfın rolünün ve değerinin tanımlanmasına, açıklanmasına ve meşrulaştırılmasına yardımcı olan bir dizi eğitim hizmetinin ve öğrenme desteğinin verilmesi, vakfın kamuoyu tarafından daha çok tanınmasına ve tercih edilmesine neden olmuştur. 2000'li yılların ortalarından bu yana, U3A üyeliği yıllık %9-11 oranında artmıştır. Nitekim, 2004 yılında İngiltere'deki U3A'nın 539 yerel grubu ve 141.301 üyesi; 2008 yılında 716 yerel grup ve 209.000 üyesi bulunmakta iken; 2010 yılında üye sayısı 250.000'i geçmiş ve 2018 itibarı ile 1000'den fazla grup ve 400.000 üyesi bulunmaktadır (Percy, 2019: 34).

İngiltere'deki U3A'lar hukuki olarak dernek ve sivil toplum kuruluşları olarak kayıtlıdır. İngiliz U3A'ları için kullanılan en yaygın yasal çerçeve, 'hayır kurumu' veya 'sivil toplum kuruluşu' olarak adlandırılan 'dernek' statüsüdür. İngiltere'de yaşlı eğitimi veya yaşam boyu öğrenmeyi düzenleyen bir yasa yoktur. Devletin ister genel ister yerel düzeyde olsun, İngiliz U3A hareketine çok az katılımı vardır ve U3A'lar çoğunlukla bağımsız derneklerdir (Huang, 2006: 827).

İngiliz U3A'larının ayırt edici özelliklerinin başında bağımsız faaliyet göstermeleri ve otorite karşısı duruş sergilemeleri yer almaktadır. Öğrenme ve eğitim fırsatlarının geliştirilmesi yoluyla yaşlı bireylerin yaşamlarını zenginleştiren demokratik bir hareketi temsil eden İngiliz U3A'lar, "Profesyonel öğretmenleri ve yöneticileri ile resmi olarak kurulmuş yapı" olarak karşımıza çıkmaktadır. Kampüs

temelli organizasyonlara dönüşmemiş olan (Lancaster ve Londra U3A'ları bu durumun istisnasını teşkil etmektedir) İngiliz U3A'ları kurumsallaşmış eğitimin baskıcı ve etkisiz doğasını vurgularken, kurumsallaştırılmış öğrenimin insanların güvenliğini baltaladığına ve sorunları çözmek konusunda yetersiz kaldığına inanır (Formosa, 2014: 45).

Cambridge üçüncü yaş üniversitesinde eğitim faaliyetleri, daha sonraki yaşamın zenginleştirilmesi adına çoğu küçük interaktif seminerler şeklinde verilmektedir. Üyeler sosyal ve sportif faaliyetlerin yanı sıra akademik etkinliklere katılmaya teşvik edilmektedir (<https://u3ac.org.uk/>). Cambridge U3A'nın web sitesinde, bu dernek çok çeşitli kurslar sunarken (350'den fazla), bu programlarda çok az akademik dersin mevcut olduğu göze çarpmaktadır. Cambridge U3A, Toulouse U3A'dan (haftada bir, bazen iki kez) daha az akademik ders sunsa da öğrenme programlarının sayısı daha fazladır. Bu dersler küçük gruplar halinde yapılmaktadır. Dersler profesör vesayeti altında olmadan, genellikle tarih, bilim ve ekonomi gibi akademik konularla ilgili olarak işlenmektedir. Cambridge U3A tarafından sunulan öğrenme programları arasında, %43'ü genellikle her biri üç aylık bir veya iki dönem için sunulmakta iken, fitness gibi diğer etkinlikler yıl boyunca devam etmektedir (Vellas, 2019: 23).

İngiliz Modelini benimseyen ülkeler Avustralya, Yeni Zelanda, İzlanda gibi ülkelerdir. Örneğin İzlanda'daki ilk Üçüncü Yaş Üniversitesi 2012 yılında Reykjavik 'de kurulmuştur. "Üçüncü yaş" kavramı toplum tarafından olumsuz algılanmasından dolayı İzlanda'da üçüncü yaş üniversiteleri "özgürlük, bağımsızlık, aktivite ve keyif dönemi, yaşam kursunun ikinci yarısı" olarak adlandırılmıştır. Üçüncü yaş üniversiteleri İzlanda'da yakın bir geçmişe sahip olmasına rağmen toplum tarafından benimsenmiş ve faaliyetleri desteklenmiştir. Gönüllülük esası ile çalışan bu üniversiteler İngiliz modelinde benimsenen hedefler doğrultusunda hareket etmektedir ve öğrenme programları esas olarak akran öğrenmesine dayanmaktadır (Guðmundsson, 2019: 49-50). İngiliz modelini benimseyen ülkelerden biri de Avustralya'dır. Bu kapsamda Avustralya Melbourne örneği daha ayrıntılı olarak incelenecektir.

Avustralya Melbourne Üçüncü Yaş Üniversitesi Örneği

Avustralya'da kurulan ilk U3A 1984 yılında Melbourne, Victoria'da, kurulmuş ve Peter Laslett' in İngiltere'de kurduğu "Cambridge" modelini benimsemiştir (Hebestreit.2008: 550). Üçüncü yaş üniversitesi ahlakına uygun faaliyet gösteren bu üniversite gönüllülük esasına göre çalışmaktadır ve şu anda 1500 üyeye sahiptir (<https://www.u3amelbcity.org.au/> ,1984). Avustralya U3A'ları topluluk temelli, kendi kendini yöneten, kâr amacı gütmeyen gruplar olarak kurulmuş ve üyelerin becerilerini, deneyimlerini, bilgilerini ve yeteneklerini kullanarak üçüncü yaştakiler için uygun fiyatlı öğrenme fırsatları sağlamayı amaç edinmiştir (Lamb, 2019: 145).

Avustralya'da 2018 yılında 300'den fazla U3A grubu ve toplamda yaklaşık 100.000 tane üyesi bulunmaktadır (Bu sayının genel olarak Avustralya'daki resmi üniversitelere kayıtlı tüm öğrencilerin %10' una eşit olması dikkat çekicidir). Bu U3A'lar genellikle büyük şehirlerde faaliyet göstermektedir ancak bölgesel veya kırsal alanlarda da faaliyet gösteren birimleri vardır. Çoğu, emeklilik merkezi olarak tercih edilen şehirlerde yer almaktadır. Büyük veya küçük yapılanmalar şeklinde olabilmektedirler. Örneğin, Sydney U3A'nın yedi büyükşehir bölgesinde faaliyet gösteren 6500 üyesi ve Canberra U3A'nın 5.500 üyesi vardır. Diğer bölgelerde, küçük kırsal kasabalarda yaşlı eğitimi için alternatif fırsatların nadiren mevcut olduğu 50'den az üyeden oluşan küçük U3A'lar da vardır (Lamb,2019:146).

Melbourne U3A müfredat olarak sanat eğitimi, astronomi, genel kültür, edebiyat, tarih, müzik, film eleştirisi, tiyatro ve drama, yabancı dil, felsefe, ekonomi ve hukuk gibi çeşitli konularda eğitim vermektedir. Ayrıca çizim ve boyama, el sanatları, yemek pişirme, müzik ve dans, yoga, yaratıcı yazma, fotoğraf, kapitone ve nakış, bilgisayar teknolojisi gibi uğraşı dersleri de bulunmaktadır. İnternet sitesi üzerinden uzaktan eğitim imkânı da sunan Melbourne U3A katılımcılara "haydi yapalım" sloganı ile

doğa gezisi, bisiklet turu, yemek organizasyonları ve yürüyüş gibi aktiviteler de sunmaktadır (<https://www.u3amelbcity.org.au/>, 1984).

Fransız Modeli ve İngiliz Modeli Karşılaştırılması

Fransa'da, U3A'lar Üçüncü Yaş Fransız Üniversiteler Birliği (UFUTA)'ne üyedir (Chamian, 2010: 3). 2018 yılı itibari ile UFUTA, toplam 65.000 üyeye sahip 35 üye kuruluştan oluşmaktadır. UFUTA ve yüksek öğretim sistemi arasındaki bağlantı, yaşlı bireylerin eğitiminde araştırma ve geragoji¹yi teşvik etmek istekliliği olarak açıklanabilir. Üçüncü Yaş Fransız Üniversiteler Birliği'nin temel amacı, daha sonraki yaşamda öğretme ve öğrenme üzerine ortak programlar oluşturmak ve koordine etmek; yaşlı bireylerde araştırma ve hayat boyu öğrenmenin gelişimini desteklemektir. İngiltere'de ise üçüncü yaş üniversiteleri Üçüncü Yaş Vakfı (The Third Age Trust)'na üyedir ve bu vakıf 1983 yılında hayır kurumu olarak kurulmuştur. Üçüncü Yaş vakfı bir başkan, üç memur ve tüm bölgelerden 12 temsilciden oluşan bir Ulusal Yürütme Komitesi tarafından yönetilmektedir. Üçüncü Yaş Vakfı üyelerden aldığı yıllık abonelik ücretleri ile finanse edilmektedir. Ayrıca bazı kurumlardan aldığı bağışlar da bu vakfa katkı sağlamaktadır (Vellas, 2019: 23).

Fransız ve İngiliz U3A modelleri belirli sosyo-politik faktörlerin bir ürünüdür. Fransız U3A'larının, yaşlı bireyler için verilen eğitimin üniversitelerin sorumluluklarının bir parçası olduğu ile ilgili bir mevzuat vardır. Fransız modelinin temel ayırt edici özelliklerinin başında üçüncü yaş üniversitelerinin yerleşmiş üniversiteler ve yaşlıların refahından sorumlu devlet daireleri ile ilişkileri olması gelmektedir. Öte yandan, İngiliz U3A'ları ulusal bir temsilci organı olan "Üçüncü Yaş Vakfı" tarafından temsil edilmekte ve hukuki olarak dernek ve sivil toplum kuruluşları olarak kayıtlı bulunmaktadır. İngiliz U3A'ları üniversitelerden ayrı olarak kurulmuş bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan merkezi yönetime karşı bağımsızdırlar. Ancak İngiliz U3A'ları kendi kendine öğrenme ilkeleri, güçlü üniversitelerden uzak kalma, yerel yönetimlerden özerk olma ve geleneksel kimlik bilgilerini küçümseme gibi tutumlarından dolayı eleştiriler de almışlardır (Formosa, 2014: 46).

Fransız ve İngiliz modeli, üniversiteler ile bağlantıları, geragoji ve araştırma, lobicilik ve U3A'ların resmi olarak tanınması açılarından birbirlerinden farklılaşmaktadırlar.

Üniversiteler ile Bağlantı: Fransa'da, U3A unvanındaki "Üniversite" terimi, yüksek öğrenim kurumlarıyla bir bağlantı anlamına gelir. Bu bağlantı UFUTA üyeliği gerektirir ve onsuz bir kuruluş U3A unvanını kullanamaz. Bu bakımdan UFUTA üyeliğine hak kazanmak için, U3A'ların bir yükseköğretim kurumunun bir bölümü veya birimi olması gerekir. Bu, durum İngiltere'deki Üçüncü Yaş Üniversitesi için geçerli değildir. Yani İngiltere'de Üçüncü Yaş Üniversitesi olmak için bir yükseköğretim kurumunun bir bölümü veya birimi olunmasına gerek yoktur. İngiltere'de U3A faaliyetleri toplum merkezlerinde ve hatta üyelerin kendi evlerinde gerçekleştirilebilir. Bu model ayrıca Avustralya ve Yeni Zelanda gibi diğer İngiliz Milletler Topluluğu ülkelerinde de uygulanmaktadır (Vellas, 2019: 24).

Geragoji ve Araştırma: Fransız U3A modeli, yaşlı yetişkinler için en iyi programları belirlemek için uzmanlar tarafından bilimsel araştırmanın yapıldığı yukarıdan aşağıya bir modeldir. Öte yandan, İngiliz U3A modeli, üyelerin ihtiyaçlarına, ilgi alanlarına ve tercihlerine göre, öğrenme programlarının demokratik olarak kararlaştırıldığı aşağıdan yukarıya bir yaklaşımı izlemektedir (Vellas, 2019: 24).

Lobicilik ve U3A'ların Resmi Olarak Tanınması: Fransız UFUTA'nın amaçları, üye kuruluşların resmi olarak tanınmasını sağlamak için kamu yetkilileriyle yapılan lobi çalışmalarını içermektedir. Mayıs 1968'de yapılan protestolarda dile getirilen "Fransız Üniversiteleri nüfusun tüm

¹ Geragoji: Yaşlı eğitimi için kullanılan bir kavram olmakla birlikte dezavantajlı durumda olan yaşlı yetişkinlerin öğrenme deneyimlerine yardımcı olmak için eğitim/öğretim ihtiyaçlarını ve stillerini değerlendirerek ince bir şekilde ayarlanmasını ifade etmektedir.

kategorilerine açık olmalı” eleştirisi ile Yükseköğretim Kanunu'nda değişikliğe gidilmiştir. Böylece 1971'de çıkarılan yeni yasa Fransız Üniversitelerini ulusal yaşam boyu öğrenme politikasının bir parçası olarak yetişkin ve yaşlı bireylerin eğitimini finanse etmesini hükme bağlamıştır. Bu bakımdan Fransa'da, eğitim yaşam boyu olanlar da dahil olmak üzere devlet tarafından finanse edilmektedir. Fransa'da, hükümetin U3A'ları resmi olarak kabul etmesi ve mali desteklerini sürdürmesi veya arttırması için güçlü bir teşvik bulunmaktadır. Dolayısıyla, kamu otoritelerine yönelik lobi faaliyetleri yürütmek UFUTA'nın temel görevlerinden biridir (Vellas, 2019: 24-25). İngiltere U3A'ları ise daha önce de belirtildiği üzere dernek statüsünde olduğu ve devletten bağımsız olarak faaliyetlerini sürdürdüğü için böyle bir faaliyeti bulunmamaktadır.

Bütün bu farklılıkların yanında Fransız modeli ile İngiliz modelinin bazı ortak noktalarının da olması dikkat çekicidir. Örneğin, ikisi de öğrenme kavramını kendi içinde bir amaç olarak vurgular ve yeterlilikler veya resmi sertifikalar fikrini reddeder. Bu açıdan öğrencilere eğitimin tamamlanmasının ardından diploma verilmemektedir. Ayrıca her iki modelde de temel hedef yaşlıların haklarını savunmak ve yaşam kalitesini arttırarak aktif yaşlanmayı teşvik etmek bulunmaktadır.

Türkiye “Tazelenme Üniversitesi”

Türkiye'deki üçüncü yaş üniversitesi ise “Tazelenme Üniversitesi” adı ile karşımıza çıkmaktadır. 2000 yılından bu yana sürdürülen Türkiye Gerontoloji Atlası (GeroAtlas) projesi kapsamında kurumsal alt yapısı oluşturulmuştur. Dünya'daki örnekleri gibi yaşlı nüfusun hızla artması ile birlikte, yaşlı bireylerin daha başarılı ve sağlıklı bir yaşam sürmesi amacıyla 2016 yılında İsmail Tufan tarafından kurulmuştur. Antalya Akdeniz Üniversitesi bünyesinde 2016 yılında eğitime başlayan Tazelenme Üniversitesi, ilk kayıt döneminde 350 öğrenciye ulaşmıştır. Türkiye genelinde gördüğü ilgiyle birlikte kısa zamanda yaygınlaşmaya başlamıştır (<https://tazelenme.com/hakkinda>, 2000).

Tazelenme Üniversitesi'nin 2017-2018 dönemi itibari ile kampüsleri:

- Akdeniz Üniversitesi
- İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
- Alanya Hamdullah Emin Paşa (HEP) Üniversitesi
- Ege Üniversitesi
- Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'dir.

Tüm kampüslerde, ev sahibi üniversiteler sosyal sorumluluk anlayışı çerçevesinde gönüllü olarak kapılarını açmakta; ders veren öğretim üyeleri yine gönüllülük esasıyla hizmet vermektedir. Tazelenme Üniversitesi'nin kampüslerinde bir yandan teorik derslerle yaşam boyu öğrenmenin gerçekleşmesi sağlanırken öte yandan uygulamalı derslerle öğrencilerin yeteneklerini keşfetmelerine imkan tanınmaktadır. Kampüslerde öğrenim gören genç kuşakların Tazelenme Üniversitesi öğrencileriyle aynı ortamda buluşması, onların bilgi ve tecrübelerinden yararlanması, eğitimin hedefleri arasında yer almaktadır (<https://tazelenme.com/hakkinda>, 2000).

Tazelenme üniversitesinde kayıt ücreti ödenmemektedir. Gönüllülük esasına dayalı bir eğitim sistemi kurgulanmıştır. Eğitim verilen dersler ise ortopedi, toprak bilimi, fizyoterapi, göz hastalıkları, arkeoloji, biyoloji, bilişim teknolojileri, dermatoloji, nöroloji, radyoloji, sanat, psikoloji, felsefe, iş sağlığı ve güvenliği, halka ilişkiler ve medya gibi birçok farklı alanı içeren konulardan oluşmaktadır. Genelde hafta içi 3 gün ders verilmektedir. Dersler gündüz saatlerinde verilmekte ve ders süresi 45 dk-1 saat arasında değişmektedir. Eğitim programları genel olarak 10-15 haftalık bir takvimden oluşmaktadır ve öğrencilerin üniversiteye giriş yılına göre ayrı programlar düzenlenmektedir.

Tazelenme Üniversitesi hem fiziksel hem de ruhsal olarak aktif yaşlanmayı teşvik etmek üzere kurulmuştur. Bu açıdan da spor aktivitelerini teşvik etmek amacıyla “Tazelenme Olimpiyatları” adıyla bir spor faaliyet düzenlemiştir. Bu faaliyet genç kalmaya vurgu yapan ve pozitif ve aktif yaşlanmaya vurgu yapan bir faaliyet olmuştur. Ayrıca Tazelenme Üniversitesinin bir diğer önemli uygulaması 60

yaş üstü bireylerin başkalarına olan bağımlılığını azaltmak amacıyla yaşlıların ihtiyaçlarına yönelik eğitim programları düzenlenmesidir. Bu noktada erkek öğrencilere yemek pişirme, kadın öğrencilere tamirat, demans hastalarına ise el işi dersleri verilerek eksik kaldıkları noktalarda kendilerini geliştirmeleri hedeflenmektedir.

Tazelenme Üniversitesi, üniversitelerin bünyesinde kurulması açısından Fransız modeli ile benzeşmektedir. Ancak eğitim faaliyetlerinin katılımcılar açısından tamamen ücretsiz olması ve eğitimcilerin bu faaliyetleri gönüllülük esasına dayalı olarak vermesi Fransız modelinden ayrılan noktasıdır. Tazelenme üniversitesinin Fransız ve İngiliz modeli ile ortak noktası aktif yaşlanma ve yaşlıların yaşam kalitelerinin artırılması açısından “öğrenme” kavramının bir amaç olmasıdır. Aynı zamanda gençlerle bir arada eğitimin verilmesi böylelikle kuşaklararası aktarımın sağlanması konusunda da Fransız modeli ile benzeşmektedir. Verilen derslerde dünyadaki modelleri ile benzerlikler içermektedir. Ancak İngiliz modelinin akademik derslerden daha fazla aktivitelere odaklanması Fransız modelinden ayrılan noktasını oluşturmakta iken Tazelenme Üniversitesi açısından da ders planları gözden geçirildiğinde durumun böyle olduğu görülmektedir. Türkiye’de yaşlı eğitimi konusunda üçüncü yaş üniversitelerinin batıya oranla çok daha geç faaliyete başlamış olması yeterince yaygınlaşamamasına sebep olmuştur. Şu anda yalnızca belirli şehir merkezlerinde kurulan bu üniversiteler sayılarının artırılması hedeflense de yeterince yaşlıya ulaşamamaktadır. Bu bakımdan hem Fransız hem de İngiltere modelinin gerisinde kalmaktadır.

Sonuç

Dünyada yaşlı nüfusun hızla artması, beraberinde bir dizi sorunu getirmiş dolayısıyla bu bireylere yönelik çalışmalar ve çözüm önerileri artmıştır. Aktif yaşlanmayı hedefleyen ve destekleyen birçok ülke sosyal politikalar üretmeye başlamıştır. Bu noktada fiziksel, sosyal ve psikolojik tam bir iyilik haline odaklanılmış, yaşanan dezavantajları bertaraf etmek ve özellikle yaşlı bireylerin sosyal dışlanmalarına engel olmak velhasıl hayat kalitelerini arttırmak hedeflenmiştir. Aktif yaşlanma politikaları kapsamında eğitim hizmetleri ve son dönemde özellikle bu alanda geliştirilen uygulamalar dikkat çekicidir. 20. Yüzyıl boyunca örgün eğitim yaşa dayalı gerçekleştirilmekte iken 20. Yüzyılın sonlarından itibaren hayat boyu öğrenme stratejileri ile öğrenme her yaş grubundan insanın katılması gereken bir süreç olarak değerlendirilmiştir. Bu kapsamda kurulan üçüncü yaş üniversiteleri ise bunun en güzel örneğidir. Dünya’da ilk olarak 1973 yılında Fransa’da Toulouse Üniversitesi bünyesinde eğitime başlayan bu kurumlar birçok ülkeye yayılmıştır. Yaşlı nüfusun eğitime olan ilgisi sayesinde sayıları her geçen gün artış göstermektedir. Fransa’da kurulan ilk Üçüncü Yaş Üniversitesi literatürde Fransız Modeli olarak tanımlanmaktadır. Bu modele göre üniversite bünyesinde kurulan bu eğitim kurumu yaşlı bireylere müzik, dil, din, tarih, sanat ve birçok konuda dersler vermektedir. Bu açıdan Fransa modeli üniversiteler ile bağımlı çalışan üçüncü yaş üniversitelerini içerir. Bu kurumlarda üyelere katılım veya kayıt ücreti alınmaktadır. Fransa Üçüncü Yaş Üniversitesinde dersler üniversitenin öğretim elemanları aracılığı ile verilmektedir. Ders ekipmanları ve bilgi ve iletişim teknolojileri üniversitenin imkanları doğrultusunda kullanılmaktadır. Böylece tesis, akademik kadro ve ekipmanlar için ek finansal kaynağa ihtiyaç duyulmamaktadır. Diğer Üçüncü Yaş Üniversitesi modeli ise İngiltere’de Cambridge’de kurulan üçüncü yaş üniversitesinden ilham almaktadır. Bu modele göre üçüncü yaş üniversitesi devletten ve üniversiten bağımsız bir kuruluştur. Yasal olarak sivil toplum kuruluşu ya da vakıf olarak tanımlanmaktadır. Dernek bütçesi hükümetten, yerel yönetimlerden, şirketlerden yapılan bağışlardan ve üye aidatlarından oluşmaktadır. İngiliz modelinde üçüncü yaş üniversitelerini temsil eden kurum Üçüncü Yaş Vakfı’dır. Fransa’da ise üçüncü yaş üniversiteleri genelde bağlı oldukları üniversite tarafından temsil edilmektedir.

Ülkemizde 2016 yılında YÖK’e bağlı ve tamamen devlet destekli kurulan Tazelenme Üniversitesi üçüncü yaş üniversitesinin ilk örneğidir. Şu an 5 ayrı üniversitenin katılımı ile eğitim faaliyetleri gösteren bu kurum birçok alanda dersler vermektedir. Tazelenme Üniversitesi, üniversitelerin bünyesinde kurulması açısından Fransız modeli ile benzeşmektedir. Ancak eğitim faaliyetlerinin katılımcılar açısından tamamen ücretsiz olması ve eğitimcilerin bu faaliyetleri gönüllülük

esasına dayalı olarak vermesi Fransız modelinden ayrılan noktasıdır. Tazelenme üniversitesinin Fransız ve İngiliz modeli ile ortak noktası aktif yaşlanma ve yaşlıların yaşam kalitelerinin artırılması açısından “öğrenme” kavramının bir amaç olmasıdır. Eğitim içerikleri de bu modellerle ortak noktalardan birini oluşturmaktadır. Aynı zamanda gençlerle bir arada eğitimin verilmesi böylelikle kuşaklararası aktarımın sağlanması konusunda da Fransız modeli ile benzeşmektedir.

Aktif yaşlanmanın desteklenmesi için Dünya örneklerinden ve ülkemizdeki uygulamalardan yola çıkarak hayat boyu öğrenme kapsamında vücut bulan üçüncü yaş üniversitelerinin ve toplumsal etkisi göz ardı edilemez. Maalesef bu yapılanmanın kamuoyunca az tanınır olması yönelimi de kısıtlı tutmuştur. Eğer bu engel aşılar herkesin bu programdan ve hizmetten haberdar olması sağlanırsa ilgi çekeceği malumdur. Türkiye’de batı örneklerine göre uygulanmaya geç başlanmış olması; bu yolda gösterilecek gayretle aşılabilecektir. Özellikle hedef kitlenin yoğun olarak yaşadığı bölgeler dikkate alınarak daha da yaygınlaştırılmasının toplumsal uzlaş ve hoşgörüye katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Herakleitos’un “aynı nehirde iki kez yıkanılmaz” yargısı unutulmamalı; zaman hepimiz için akıyor (Herakleitos, 2005: 217).

Kaynakça

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2013). Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı Uygulama Programı. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Müdürlüğü, Ankara. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.546753>
- Ballesteros, R. F., Molina, M. A., Schettini, R. and Rey, L. D. (2012). “Promoting Active Aging Through University Programs for Older Adults”. *GeroPsych*, 25 (3), 145–154. <https://doi.org/10.1024/1662-9647/a000064>
- Cambridge Üçüncü Yaş Üniversitesi, <https://u3ac.org.uk/history-of-u3ac/>
- Canatan, Ü. ve Boz, H. (2019). “Hayat Boyu Öğrenme Etkinliklerine Katılımın Aktif Yaşlanmanın Desteklenmesindeki Rolü”. *Turkish Studies Social Sciences*. 14(3): 343-363. <https://doi.org/10.29228/turkishstudies.22541>
- Chamahian, A. (2010). Se former dans les universités tous âges: contextes éducatifs, logiques d’engagement et expériences du vieillir. *Actes du congrès de l’Actualité de la recherche en éducation et en formation*. <https://doi.org/10.3917/rdn.384.0218>
- Cheng, Y. (2013). Learning in the Third Age in the UK: Motivators and Barriers. (Unpublished Master’s thesis). University of Wolverhampton, Wolverhampton, United Kingdom.
- Comenius Üçüncü Yaş Üniversitesi, (<https://cdv.uniba.sk/en/university-of-the-third-age/>).
- Diggs, J. (2008). “Activity Theory of Aging”. *Encyclopedia of Aging and Public Health* (Ed. Sana Loue and Martha Sajatovic), 79–81. https://doi.org/10.1007/978-0-387-33754-8_9
- Erikson, Erik, H. (2018). İnsanın Sekiz Evresi. (Çev. Gonca Akkaya). Okuyan Us Yayınevi, İstanbul.
- European Commission (2012). Active Ageing Report. http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm
- Farmosa, M. (2019). “Active Ageing Through Lifelong Learning: The University of the Third Age”. *The University of the Third Age and Active Aging* (Editor: Marvin Farmosa). Springer Nature Switzerland. https://doi.org/10.1007/978-3-030-21515-6_1
- Formosa, M. (2009). Renewing universities of the third age: Challenges and visions for the future. *Recerca*, 9, 171–196.

- Formosa, M. (2010). Universities of the Third Age: A rationale for transformative education in later life. *Journal of Transformative Education*, 8(3), 197–219. <https://doi.org/10.1177/1541344611419857>
- Formosa, M. (2014). Four decades of Universities of the Third Age: Past, present, and future. *Ageing & Society*, 34(1), 42–66. <https://doi.org/10.1017/s0144686x12000797>
- Guðmundsson, H. K. (2019). Be Active Through Lifelong Learning! The University of the Third Age in Iceland. In *The University of the Third Age and Active Ageing* (pp. 45-55). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-21515-6_4
- Hebestreit, L. (2008). The role of the University of the Third Age in meeting needs of adult learners in Victoria, Australia. *Australian Journal of Adult Learning*, 48(3), 547–565.
- Hebestreit, L. K. (2006). An evaluation of the role of the University of the Third Age in the provision of lifelong learning (Doctoral dissertation, University of South Africa).
- Herakleitos, (2005). *Fragmanlar*. Çev. Cengiz Çakmak, Ed. Çiğdem Dürüşken, İstanbul, Kabalcı Yayınevi.
- <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (Erişim Tarihi: 15.03.2020)
- <https://cdv.uniba.sk/en/university-of-the-third-age/>. (Erişim Tarihi: 01.04.2020)
- <https://data.oecd.org/pop/elderly-population.htm#indicator-chart> (Erişim Tarihi: 10.03.2020)
- <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (Erişim Tarihi: 10.03.2020)
- <https://tazelenme.com/hakkinda> (Erişim Tarihi: 10.04.2020)
- <https://u3ac.org.uk/history-of-u3ac/>. (Erişim Tarihi: 01.04.2020)
- <https://www.u3amelbcity.org.au/lets-do-groups> (Erişim Tarihi: 05.04.2020)
- <https://www.u3amelbcity.org.au/u3a-melbourne-city> (Erişim Tarihi: 05.04.2020)
- Huang, C.-S. (2006). The University of the Third Age in the UK: An Interpretive and Critical Study. *Educational Gerontology*, 32(10), 825–842. doi:10.1080/03601270600846428
- İngiltere Üçüncü Yaş Üniversiteleri Vakfı, <https://www.u3a.org.uk/>
- Kern, D. (2016). France. In: Finsden B., Formosa, M. (eds), *International Perspectives on Older Adult Education Lifelong Learning Book Series*, Vol. 22. Springer.
- Kutsal, Yeşim Gökçe (2011). Yaşlanan Dünyanın Yaşlanan İnsanları. *Yaşlanan Dünyaya Hazırlık Sempozyum Kitabı* içinde. Türk Geriatri Derneği.
- Lamb, A. 2019: “The University of the Third Age Movement in Australia: From Statewide Networking to Community Engagement”, Chapter 12, *The University of the Third Age and Active Ageing*, pp.145-155. https://doi.org/10.1007/978-3-030-21515-6_12
- Melbourne Üçüncü Yaş Üniversitesi, <https://www.u3amelbcity.org.au/u3a-melbourne-city>
- Midwinter, E. (2005). How many people are there in the third age? *Ageing & Society*, 25(1), 9–18.
- Narushima, M., Liu, J., & Diestelkamp, N. (2018). Lifelong learning in active ageing discourse: Its conserving effect on health, wellbeing and vulnerability. *Ageing & Society*, 38(4), 651–675. <https://doi.org/10.1017/s0144686x16001136>
- Özkan, U. B. (2019). Eğitim Bilimleri Araştırmaları İçin Doküman İnceleme Yöntemi. Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786052417232>

-
- Swindell, R. F., & Thompson, J. (1995). International perspectives on the U3A. *Educational Gerontology*, 21(5), 415–427.
- T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı (2011). 2012 Avrupa Aktif Yaşlanma ve Nesillerarası Dayanışma Yılı Hakkında Bilgi Notu. Ankara.
- United Nations (2002). Report of the Second World Assambly on Ageing Madrid 8-12 April 2002. (New York: United Nations Publication).
- Vellas, F.(2019)“Origins and Development: The Francophone Model of Universities of the Third Age” Chapter 2, The University of the Third Age and Active Ageing, pp.19-30. https://doi.org/10.1007/978-3-030-21515-6_2
- Veloso, E. C. (2017). Learning for older adults in Portugal: Universities of the Third Age in a state of change. *Australian Journal of Adult Learning*, 57(3), 458-473.
- Withnall, A. (2016). United Kingdom. In: Findsen B. Formosa M. (eds), *International Perspectives on Older Adult Education*. Lifelong Learning Book Series, Vol: 22. Springer, Cham.
- World Health Organization (1999). *Men, Ageing and Health*, 01WHO/NMH/ NPH 01.2 Geneva.
- World Health Organization (2002). *Active Ageing A Policy Framework*, Spain.